

DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2026.2-26>

УДК 334.021

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Ребрина Анна Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри маркетингу

*Державне некомерційне підприємство**«Державний університет «Київський авіаційний інститут»*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6437-0033>

Калінчик Микола Володимирович

доктор економічних наук, професор,

голова департаменту розробок і дослідження

*ТОВ «Науково-виробниче підприємство «ВінМікс-Софт»*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6240-4479>

Анотація. У статті досліджено особливості застосування публічно-приватного партнерства у сільському господарстві як інструменту інвестиційного, інфраструктурного та інноваційного розвитку агропродовольчого сектору. Обґрунтовано, що аграрна сфера має специфічні умови функціонування, зумовлені сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних чинників, високою капіталомісткістю, потребою в сучасній логістиці, доступі до фінансування, ефективному управлінні земельними ресурсами, дотриманні стандартів безпечності харчових продуктів, ветеринарного та фітосанітарного контролю. Визначено, що публічно-приватне партнерство у сільському господарстві не обмежується реалізацією інфраструктурних проєктів, а охоплює розвиток ланцюгів доданої вартості, аграрних інновацій, дорадчих сервісів, цифрових платформ, фінансових механізмів, екологічної модернізації та підтримки малих і середніх виробників. Розкрито основні моделі аграрного партнерства, зокрема концесійні моделі, договори управління, платежі за доступність, інноваційні партнерства, 4Р-модель, фінансове партнерство та механізми змішаного фінансування. Особливу увагу приділено значенню ППП для України в умовах повоєнного відновлення, необхідності відбудови аграрної інфраструктури, розмінування земель, розвитку переробки, зрошення, логістики, ветеринарної безпеки та залучення приватного капіталу. Доведено, що ефективність ППП залежить від прозорого відбору партнерів, збалансованого розподілу ризиків, захисту публічного інтересу, участі виробників, інституційної спроможності держави та постійного моніторингу результатів.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, сільське господарство, агропродовольчий сектор, аграрна інфраструктура, інвестиції, ланцюги доданої вартості, аграрні інновації, 4Р-модель, змішане фінансування, повоєнне відновлення України.

Актуальність проблеми. Сільське господарство належить до стратегічних секторів економіки, оскільки забезпечує продовольчу безпеку, формує експортний потенціал, підтримує зайнятість у сільських територіях, створює сировинну базу для харчової промисловості та впливає на соціально-економічну стабільність держави. Водночас аграрний сектор є капіталомістким, ризиковим і залежним від якості інфраструктури, природно-кліматичних умов, доступу до фінансів, стану земельних ресурсів, логістики, стандартів безпечності харчових продуктів та ефективності державного регулювання.

Саме тому традиційні бюджетні механізми підтримки аграрного розвитку часто є недостатніми для розв'язання системних проблем галузі. За таких умов особливої актуальності набуває публічно-приватне партнерство, або державно-приватне партнерство, яке дозволяє поєднувати ресурси, компетенції та управлінські можливості держави, бізнесу, виробників і фінансових інституцій.

У міжнародній практиці публічно-приватне партнерство визначається як довгострокова договірна взаємодія між публічним і приватним секторами для надання публічного активу

© Ребрина А. М., Калінчик М. В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

чи послуги, за якої приватний партнер бере на себе істотну частину ризиків і управлінської відповідальності, а винагорода пов'язується з результативністю [2]. Світовий банк також наголошує, що у ППП ризики мають розподілятися не формально, а відповідно до спроможності кожної сторони ними управляти [3]. Такий підхід особливо важливий для сільського господарства, де надмірне перенесення ризиків на приватного партнера може зробити проект фінансово нежиттєздатним, а надмірне збереження ризиків за державою нівелювати переваги партнерства.

В українському правовому полі публічно-приватне партнерство регулюється Законом України «Про публічно-приватне партнерство», який визначає його як співробітництво між державними партнерами та приватними партнерами, що здійснюється на основі договору [1]. Це означає, що ППП не є просто формою державної підтримки бізнесу або способом передачі майна приватному сектору. Його сутність полягає у спільному досягненні суспільно важливого результату через договірне закріплення цілей, прав, обов'язків, ризиків, відповідальності, джерел фінансування, механізмів контролю та показників ефективності.

Особливе значення ППП набуває в аграрній сфері України, оскільки агропродовольчий сектор одночасно виконує економічну, соціальну, експортну, продовольчу, екологічну та безпекову функції. У контексті повномасштабної війни Росії проти України цей сектор зазнав значних втрат через руйнування виробничих потужностей, мінування земель, пошкодження логістичної інфраструктури, блокування портів, подорожчання енергоресурсів, обмеження доступу до фінансування та втрату частини трудових ресурсів. Згідно з оцінкою RDNA4, довгострокові потреби України у відновленні та реконструкції становлять 524 млрд дол. США, а потреби сектору сільського господарства перевищують 55 млрд дол. США [12].

Ці обставини вимагають не лише бюджетної підтримки, а й системного залучення приватного капіталу, міжнародних фінансових організацій, страхових механізмів, гарантій, інструментів змішаного фінансування та нових моделей співпраці між державою, бізнесом і виробниками. Саме тому ППП у сільському господарстві слід розглядати як один із ключових інструментів повоєнного відновлення, модернізації та європейської інтеграції аграрного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що у зарубіжній науково-прикладній літературі публічно-приватне партнерство в сільському господарстві розглядається як

комплексний механізм розвитку агропродовольчих систем, а не лише як форма інфраструктурного інвестування. Зокрема, M. Rankin, E. Gálvez Nogales, P. Santacoloma, N. Mhlanga та C. Rizzo акцентують увагу на тому, що аграрні ППП можуть застосовуватися для розвитку ланцюгів доданої вартості, ринкової інфраструктури, аграрних інновацій і бізнес-послуг для фермерів [4]. С. Moreddu, досліджуючи ППП у сфері аграрних інновацій, підкреслює їхню роль у поєднанні публічних ресурсів, приватних технологій і практичних потреб виробників, що сприяє швидшому поширенню інновацій у сільському господарстві [5].

Окремий напрям досліджень пов'язаний із залученням виробників до партнерських моделей. Документи OECD та FAO наголошують на необхідності відповідального інвестування, належної обачності, урахування соціальних, екологічних і управлінських ризиків у аграрних ланцюгах постачання [8]. Отже, сучасні дослідження формують висновок, що ефективне ППП у сільському господарстві має поєднувати інвестиційну доцільність, інституційну спроможність, прозорий розподіл ризиків, участь виробників і досягнення довгострокового суспільно-економічного ефекту [2; 3].

Метою статті є дослідження особливостей застосування публічно-приватного партнерства у сільському господарстві та визначення його потенціалу як інструменту інвестиційного, інфраструктурного й інноваційного розвитку агропродовольчого сектору.

Результати дослідження. Публічно-приватне партнерство у сільському господарстві є одним із найбільш перспективних інструментів поєднання ресурсів, управлінських компетенцій, інвестиційного потенціалу та інституційних можливостей держави й бізнесу для розв'язання стратегічних завдань розвитку агропродовольчого сектору. Його актуальність зумовлена тим, що сучасне сільське господарство вже не може розглядатися лише як сфера виробництва сировини, оскільки воно одночасно виконує економічну, соціальну, продовольчу, експортну, екологічну та безпекову функції. У цьому контексті публічно-приватне партнерство, або державно-приватне партнерство в українському правовому полі, слід розуміти як інституційно оформлену взаємодію між публічним і приватним секторами, що здійснюється на договірних засадах, передбачає розподіл відповідальності, ресурсів і ризиків та спрямовується на досягнення суспільно значущого результату [1]. У міжнародній практиці ППП трактується як довгострокова співпраця між державним і приватним партнерами щодо створення, модернізації, фінансування або надання публічного активу

чи послуги, за якої приватний партнер бере на себе істотну частину ризиків і управлінської відповідальності, а результативність партнерства оцінюється не лише за обсягом інвестицій, а й за якістю досягнутого публічного ефекту [2]. Саме тому в аграрній сфері ППП не може зводитися лише до будівництва окремого об'єкта інфраструктури чи залучення приватного капіталу; його сутність полягає у формуванні тривалої системи співпраці, у межах якої держава визначає суспільні пріоритети, забезпечує регуляторну стабільність і захист публічного інтересу, а приватний сектор надає інвестиції, технології, управлінську експертизу, доступ до ринків і здатність до ефективного операційного управління.

Сільське господарство має низку характеристик, які істотно впливають на застосування інструменту публічно-приватного партнерства. Насамперед аграрне виробництво є сезонним, що означає нерівномірність грошових потоків, потреби в обіговому капіталі, завантаження інфраструктури, строків постачання, зберігання, переробки та реалізації продукції. Для ППП це створює необхідність гнучкого фінансового моделювання, урахування пікових періодів навантаження на логістику, елеватори, холодильні потужності, склади, порти, переробні підприємства та системи збуту. На відміну від багатьох інших секторів, де попит на послугу є відносно стабільним протягом року, аграрна інфраструктура часто використовується з високою інтенсивністю лише в окремі періоди виробничого циклу. Відповідно, договірні моделі ППП мають передбачати механізми компенсації сезонних коливань, гнучке тарифоутворення, довгострокові контракти з користувачами, резервування потужностей та поєднання приватних і публічних джерел фінансування.

Другою важливою особливістю є залежність сільського господарства від природно-кліматичних умов. Посухи, повені, заморозки, спека, деградація ґрунтів, дефіцит водних ресурсів, хвороби рослин і тварин можуть істотно впливати на економіку проєкту, доходи виробників і можливість обслуговування інвестиційних зобов'язань. Тому класична модель ППП, у якій приватний партнер бере на себе значну частину операційних ризиків, у сільському господарстві потребує адаптації. Частина кліматичних і природних ризиків має управлятися через страхування, державні гарантії, резервні фонди, індексацію платежів, агрокліматичні дані, системи раннього попередження, розвиток зрошення, диверсифікацію культур і використання сучасних цифрових технологій моніторингу. Світовий банк наголошує, що ефективно ППП передбачає не механічне перенесення ризиків на при-

ватного партнера, а їх розподіл відповідно до того, яка сторона здатна найкраще ними управляти [3]. Для аграрного сектору цей принцип є визначальним, оскільки надмірна передача кліматичних, цінових або воєнних ризиків бізнесу може зробити проєкт фінансово нежиттєздатним, тоді як надмірне збереження ризиків за державою може зменшити стимули приватного партнера до ефективного управління.

Третьою особливістю аграрної сфери є її безпосередній зв'язок із земельними відносинами. Земля у сільському господарстві є не лише виробничим ресурсом, а й об'єктом права власності, оренди, користування, соціальної чутливості, екологічної відповідальності та довгострокової продовольчої безпеки. Тому аграрні ППП повинні враховувати принципи відповідального управління земельними ресурсами, недопущення порушення прав землекористувачів, забезпечення прозорості доступу до земельних і водних ресурсів, захисту інтересів громад і малих виробників. Добровільні керівні принципи FAO щодо відповідального врядування земельними, рибними та лісовими ресурсами акцентують увагу на необхідності захисту прав користування, справедливого доступу до ресурсів і відповідального врядування усіма формами володіння [9]. У практиці ППП це означає, що будь-який проєкт, пов'язаний із меліорацією, зрошенням, логістичною інфраструктурою, агропромисловими парками чи переробними зонами, повинен мати прозору земельну основу, правову визначеність, механізми консультацій із заінтересованими сторонами та систему запобігання конфліктам.

Четвертою характеристикою аграрного сектору є значна кількість зовнішніх ефектів. Його розвиток впливає на продовольчу безпеку, зайнятість у сільських територіях, стан довкілля, експортні надходження, біобезпеку, якість харчових продуктів, розвиток громад і добробут населення. Через це ППП у сільському господарстві не може оцінюватися лише за фінансовою прибутковістю або строком окупності інвестицій. Воно має включати показники соціального, екологічного, продовольчого, інноваційного та територіального ефекту. Наприклад, будівництво елеватора чи холодильного комплексу може бути економічно важливим для приватного інвестора, але з погляду публічного інтересу його значення визначатиметься також тим, чи отримають доступ до цього об'єкта малі та середні виробники, чи зменшаться втрати продукції, чи покращиться якість зберігання, чи зросте експортний потенціал регіону, чи будуть створені робочі місця.

П'ятою особливістю є асиметрія інформації та нерівність переговорних позицій на агропродов-

вольчих ринках. Великі переробники, трейдери, рітейлери або агрохолдинги часто мають значно більшу ринкову силу, ніж дрібні фермери чи сімейні господарства. У таких умовах ППП може мати подвійний ефект: з одного боку, воно здатне посилити концентрацію ринку, якщо публічні ресурси фактично підтримують лише великих учасників; з іншого боку, воно може стати інструментом інклюзивного розвитку, якщо у модель партнерства закладено участь виробників, кооперативів, громад, прозорість ціноутворення, доступ до інформації, технічної допомоги, фінансування та захист прав слабших учасників. Саме тому IFAD пропонує модель public-private-producer partnerships, або 4P, у якій виробники не є пасивними отримувачами допомоги, а виступають окремою стороною партнерства, беруть участь у переговорах, управлінні, моніторингу й розподілі вигід [6].

Шостою важливою характеристикою є залежність аграрної діяльності від стандартів безпечності, якості, простежуваності, ветеринарного й фітосанітарного контролю. Це особливо важливо для експорту до Європейського Союзу та інших ринків із високими регуляторними вимогами. У цьому контексті ППП може використовуватися для створення лабораторій, систем сертифікації, цифрового простеження продукції, ветеринарних сервісів, карантинних об'єктів, програм навчання виробників і впровадження стандартів безпечності харчових продуктів. WOAH визначає публічно-приватне партнерство у ветеринарній сфері як спільний підхід, за якого публічний і приватний сектори погоджують відповідальність, ділять ресурси та ризики для досягнення спільних цілей [7]. Для сільського господарства це має особливе значення, оскільки епізоотичні ризики, хвороби тварин, якість ветеринарних послуг і безпечність харчових продуктів безпосередньо впливають на здоров'я населення, стабільність виробництва, доступ до ринків і міжнародну репутацію країни.

Одним із найважливіших напрямів застосування ППП у сільському господарстві є розвиток аграрної інфраструктури. Йдеться про елеватори, зерносховища, холодильні комплекси, логістичні хаби, об'єкти первинної переробки, лабораторії якості, зрошувальні системи, меліоративні мережі, внутрішні дороги, переважувальні термінали, агропромислові парки та об'єкти енергозабезпечення. У багатьох випадках такі об'єкти мають змішану природу: вони потрібні приватному бізнесу для підвищення ефективності, проте водночас виконують публічну функцію, оскільки зменшують втрати продукції, підвищують прозорість ринку, покращують доступ виробників до збуту та посилюють продовольчу безпеку. Другим напрямом

є розвиток ланцюгів доданої вартості. ППП може сприяти переходу від експорту сировини до виробництва продукції з вищою доданою вартістю: борошна, олії, кормів, молочних продуктів, м'яса, заморожених овочів, готових харчових продуктів, біоенергетичної продукції. У цьому випадку публічна сторона може забезпечувати регуляторні умови, інфраструктуру, часткове фінансування, гарантії або доступ до комунальних ресурсів, а приватний партнер інвестиції, технології, ринки збуту, управлінську експертизу та стандарти якості.

Третім напрямом є аграрні інновації, до яких належать точне землеробство, цифровий моніторинг полів, супутникові дані, системи управління зрошенням, біотехнології, селекція, кліматично стійкі сорти, роботизація, автоматизація тваринництва, штучний інтелект у прогнозуванні врожайності, цифрові дорадчі сервіси та платформи аграрних даних. OECD підкреслює, що публічно-приватні партнерства у сфері аграрних інновацій дозволяють підвищити ефективність використання публічних коштів, адаптувати інновації до реальних потреб сектору та прискорити поширення нових технологій [5]. Четвертим напрямом є ветеринарна, фітосанітарна та біобезпекова інфраструктура, яка має ключове значення для тваринництва, експорту, безпечності харчових продуктів і реагування на надзвичайні ситуації. П'ятим напрямом є розвиток дорадчих, освітніх і бізнес-сервісів для фермерів. У багатьох країнах приватні компанії, державні органи, університети, кооперативи та міжнародні організації спільно створюють системи навчання фермерів, демонстраційні ферми, програми сертифікації, центри підтримки експорту, цифрові платформи доступу до ринкової інформації та фінансових послуг. Такі проекти часто не є високоприбутковими в короткостроковій перспективі, але створюють значний довгостроковий суспільний ефект. Шостим напрямом є фінансові інструменти для аграрного сектору: гарантійні фонди, програми часткового покриття ризиків, агрострахування, компенсація відсоткових ставок, фонди співфінансування, механізми blended finance, кредитні лінії для малих виробників, лізинг техніки, форвардне фінансування та інструменти страхування воєнних ризиків. Сьомим напрямом є екологічна модернізація аграрного виробництва, зокрема будівництво біогазових установок, переробка відходів тваринництва, виробництво органічних добрив, зменшення викидів парникових газів, відновлення ґрунтів, розвиток органічного виробництва, впровадження водозберігаючих технологій і циркулярної економіки в агропродовольчих ланцюгах.

У межах практичного застосування ППП у сільському господарстві особливого значення набуває правильний вибір моделі партнерства. Такий вибір залежить від предмета проєкту, джерел фінансування, рівня комерційної окупності, очікуваного суспільного ефекту, структури ризиків, інституційної спроможності публічного партнера та готовності приватного сектору брати участь у довгострокових зобов'язаннях. Щоб систематизувати можливі форми аграрного ППП, доцільно подати їх у вигляді узагальненої таблиці, яка демонструє, у яких випадках кожна модель може бути найбільш придатною.

У практичному вимірі застосування публічно-приватного партнерства у сільському господарстві не обмежується однією універсальною моделлю, оскільки аграрний сектор охоплює різні за природою напрями діяльності: інфраструктурні проєкти, інноваційний розвиток, фінансову підтримку виробників, екологічну модернізацію, формування ланцюгів доданої вартості та забезпечення доступу малих і середніх агровиробників до ринків. Вибір конкретної форми ППП залежить від характеру проєкту, рівня його комерційної окупності, суспільної значущості, структури ризиків, джерел фінансування, інституційної спроможності публічного партнера та готовності приватного сектору брати участь у довгострокових зобов'язаннях. У цьому контексті доцільним є узагальнення основних моделей ППП у сільському господарстві із визначенням сфер їх застосування, ролі сторін, очікуваних результатів і ключових умов ефективності.

Наведена у таблиці 1 систематизація свідчить, що ефективність аграрного ППП значною мірою залежить від відповідності обраної моделі конкретній проблемі розвитку сільського господарства. Моделі ППП слід добирати залежно від характеру аграрного проєкту, його інвестиційної місткості, суспільної значущості та рівня комерційної окупності, зокрема:

- концесійні моделі або договори управління є найбільш придатними для реалізації капіталомістких інфраструктурних об'єктів;
- модель платежів за доступність для суспільно важливих, але недостатньо прибуткових послуг;
- інноваційні партнерства для технологічної модернізації аграрного сектору;
- 4P-модель для залучення малих і середніх виробників;
- фінансове партнерство та механізми змішаного фінансування для зниження інвестиційних ризиків.

Водночас ефективне використання кожної із зазначених форм можливе лише за умови прозорого відбору приватного партнера, збалансо-

ваного розподілу ризиків, належного захисту публічного інтересу, постійного моніторингу результатів, а також урахування соціальних, екологічних і фінансових наслідків. Саме комплексне дотримання цих вимог дозволяє розглядати ППП не як формальну договірну конструкцію, а як практичний інструмент модернізації агропродовольчого сектору, розвитку сільських територій і підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства.

Застосування наведених принципів має не декларативне, а практичне значення. Вони повинні бути відображені у всьому життєвому циклі аграрного ППП: від вибору проєкту до його фінального оцінювання. Якщо публічна мета не визначена, проєкт може втратити суспільну легітимність; якщо фінансова модель нереалістична, партнерство стане фінансовим тягарем; якщо ризики розподілено несправедливо, приватний партнер або відмовиться від участі, або вимагатиме надмірних компенсацій; якщо не забезпечено інклюзивність, вигоди можуть бути сконцентровані у вузького кола учасників; якщо відсутній моніторинг, неможливо оцінити реальну якість послуг і досягнення публічного результату. Тому принципи ефективного ППП у сільському господарстві мають бути не лише частиною методичних документів, а й обов'язковим елементом конкурсної документації, договорів, системи звітності та контролю.

Для ефективного застосування ППП у сільському господарстві України доцільно реалізувати комплекс науково-практичних заходів. Насамперед необхідно сформувати національний портфель аграрних ППП-проєктів. Він має включати не випадкові ініціативи, а пріоритетні проєкти, пов'язані з відновленням логістики, зрошення, переробки, лабораторій, ветеринарної безпеки, розмінування, цифровізації та підтримки малих виробників. Кожен проєкт повинен мати попереднє техніко-економічне обґрунтування, аналіз ризиків, оцінку публічного ефекту та модель фінансування. Водночас слід розвивати інституційну спроможність органів влади щодо підготовки аграрних ППП, оскільки брак якісної підготовки проєктів є однією з головних причин неуспішності партнерств. Потрібні спеціалізовані команди, методичні рекомендації, типові договори, база даних проєктів, консультаційна підтримка громад і навчання посадових осіб.

Важливим завданням є інтеграція аграрних ППП у систему повоєнного відновлення та Ukraine Facility. Оскільки Ukraine Investment Framework спрямований на мобілізацію приватних і публічних інвестицій, аграрний сектор повинен мати підготовлені проєкти, які можуть

Таблиця 1 – Основні моделі та форми публічно-приватного партнерства у сільському господарстві

Модель або форма аграрного ППП	Сфера доцільного застосування	Роль публічного партнера	Роль приватного партнера	Очікуваний результат	Ключові ризики та умови ефективності
1 Концесійна модель	2 Зрошувальні системи, елеватори, логістичні центри, ринкові майданчики, холодительні склади, лабораторії, збайні пункти, портові та перевантажувальні об'єкти	3 Надання прав на створення, модернізацію або експлуатацію об'єкта; контроль за дотриманням публічного інтересу; визначення стандартів доступу та якості	4 Інвестування, будівництво, модернізація, експлуатація об'єкта, надання послуг користувачам	5 Розширення інфраструктури, підвищення якості послуг, зменшення бюджетного навантаження	6 Потребує прозорого конкурсу, реалістичної тарифної політики, захисту користувачів і збалансованого розподілу ризиків [2], [3]
Модель платежів за доступність	Лабораторії безпечності харчових продуктів, ветеринарна інфраструктура, системи моніторингу захворювань, меліоративні об'єкти у регіонах із низькою платоспроможністю виробників	Оплата приватному партнеру за доступність та якість послуги; встановлення КРІ; контроль результативності	Створення або експлуатація об'єкта, забезпечення визначеного рівня доступності й якості	Забезпечення суспільно важливих послуг навіть за недостатньої комерційної окупності	Важливо уникати прихованих фіскальних зобов'язань і забезпечити прозору оцінку вартості для держави [3]
Договір управління або сервісний контракт	Оптові ринки, лабораторії, логістичні центри, системи зрощення, дорадчі сервіси, цифрові платформи	Збереження власності на актив; визначення стандартів управління; контроль якості	Професійне управління об'єктом або послугою, оптимізація витрат, підвищення ефективності	Покращення якості управління без повної передачі активу приватному сектору	Потребує чітких показників результативності, прозорої оплати та незалежного моніторингу
Інноваційне партнерство	Селекція, біотехнології, цифрове землеробство, системи простежуваності, аграрні дані, кліматично стійкі технології	Співфінансування, підтримка досліджень, забезпечення доступу до даних, формування нормативного середовища	Технології, комерціалізація інновацій, дослідні майданчики, масштабування рішень	Прискорення трансферу технологій, адаптація інновацій до потреб виробників	Потребує захисту інтелектуальної власності, участі науки та доступності технологій для виробників [5]
4P-модель – public-private producer partnership	Ланцюги доданої вартості, контрактне виробництво, кооперація, підтримка малих і середніх виробників	Забезпечення рамок умов, співфінансування, гарантії, захист інтересів виробників, контроль інклюзивності	Закупівля продукції, інвестиції, технології, навчання, доступ до ринків	Інтеграція фермерів у ринки, підвищення доходів виробників, зменшення асиметрії переговорних позицій	Потребує реальної участі виробників, прозорих контрактів, справедливого розподілу вигід [6]

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
Кластерне партнерство	Агропромислові парки, регіональні ланцюги переробки, логістичні та інноваційні кластери	Координація учасників, інфраструктурна підтримка, сприяння інвестиціям, інтеграція з регіональними стратегіями	Інвестиції, виробництво, переробка, збут, впровадження технологій	Формування локальних агропродовольчих екосистем, створення робочих місць, зростання доданої вартості	Ризики координаційної неспроможності, нерівного доступу учасників і домінування великих компаній
Фінансове партнерство та blended finance	Гарантійні фонди, агрострахування, кредитні лінії, лізинг техніки, страхування воєнних ризиків	Надання гарантій, часткове покриття ризиків, залучення донорів і міжнародних фінансових організацій	Фінансування, кредитування, страхування, інвестиційне структурування	Зменшення інвестиційних ризиків, розширення доступу агровиробників до капіталу	Потребує прозорого відбору бенефіціарів, оцінки фіскальних ризиків і контролю цільового використання ресурсів [10], [11]
Екологічне та енергетичне партнерство	Біогаз, біометан, переробка відходів, водозберігаючі технології, органічне виробництво, відновлення ґрунтів	Формування екологічних стандартів, стимулів, гарантій збуту або доступу до мереж	Інвестиції у зелені технології, експлуатація об'єктів, впровадження ESG-практик	Зменшення екологічного навантаження, енергоефективність, розвиток циркулярної економіки	Потребує відповідності стандартам ESG, належної обачності та екологічного моніторингу [8], [13]

бути профінансовані через гарантії, гранти, кредити міжнародних фінансових організацій і змішане фінансування [10, 11]. Доцільно також запроваджувати 4P-моделі у пріоритетних ланцюгах доданої вартості: молочному, м'ясному, плодоовочевому, зерновому, олійному, органічному, ягідному та нішевих культурах. Це дозволить залучити до партнерства фермерів, кооперативи, переробників, торговельні мережі, експортерів і громади [6]. Окрему увагу слід приділити механізмам de-risking для аграрних інвестицій. Для України це означає страхування воєнних ризиків, гарантії від міжнародних фінансових організацій, компенсаційні механізми для проєктів у прифронтових регіонах, індексацію платежів, валютні механізми захисту та спеціальні фонди відновлення. Крім того, аграрні PPP мають бути узгоджені з європейськими стандартами безпечності харчових продуктів, ветеринарними та фітосанітарними вимогами, екологічними стандартами, принципами простежуваності, захисту прав працівників, ESG, належної обачності у ланцюгах постачання та відповідального інвестування [8]. Не менш важливо забезпечити участь громад, оскільки багато аграрних PPP матимуть локальний характер: зрошення, логістика, переробка, біогаз, ринки, дороги, лабораторії, розмінування. Громади повинні брати участь у визначенні потреб, погодженні умов, моніторингу та оцінці результатів.

Доцільним є також забезпечення цифрової прозорості аграрних PPP: інформація про проєкти, конкурсні процедури, договори, індикатори виконання, бюджетні зобов'язання, екологічні оцінки та результати моніторингу має бути доступною в електронному форматі, що зменшить корупційні ризики та підвищить довіру інвесторів і громадськості.

Висновки. публічно-приватне партнерство у сільському господарстві є складним, багатовимірним і стратегічно важливим інструментом розвитку агропродовольчого сектору. Його особливість полягає в тому, що воно охоплює не лише інфраструктурні проєкти, а й розвиток ланцюгів доданої вартості, інновації, вете-

ринарну та фітосанітарну безпеку, підтримку малих виробників, цифровізацію, екологічну модернізацію, фінансові механізми та управління ризиками. На відміну від класичних PPP у транспорті чи енергетиці, аграрні партнерства повинні враховувати сезонність, природно-кліматичні ризики, біологічні загрози, земельні відносини, соціальну роль сільських територій, продовольчу безпеку та нерівність ринкових позицій між великими компаніями й малими виробниками. Саме тому ефективне аграрне PPP має бути не лише фінансово життєздатним, а й інклюзивним, екологічно відповідальним, соціально збалансованим і орієнтованим на публічний результат. Міжнародний досвід FAO, OECD, IFAD, WOAH та Світового банку демонструє, що найбільш перспективними напрямками PPP у сільському господарстві є розвиток аграрних ланцюгів доданої вартості, інновацій і трансферу технологій, ринкової інфраструктури, дорадчих послуг, ветеринарної безпеки та участі виробників через 4P-моделі. Для України ці напрями мають особливе значення в умовах повоєнної відбудови, європейської інтеграції та необхідності залучення масштабних приватних інвестицій. PPP може стати важливим механізмом відновлення аграрної логістики, переробки, зрошення, розмінування земель, лабораторної інфраструктури, біоенергетики, цифровізації та підтримки малих і середніх виробників. Водночас для цього потрібні прозорі правила, якісна підготовка проєктів, справедливий розподіл ризиків, захист публічного інтересу, інституційна спроможність держави та використання міжнародних механізмів гарантування й змішаного фінансування. Таким чином, публічно-приватне партнерство у сільському господарстві слід розглядати не як допоміжний інструмент, а як одну з ключових форм організації інвестиційного, інфраструктурного та інноваційного розвитку агропродовольчої системи, здатну сприяти не лише відновленню аграрного сектору України, а й його переходу до більш стійкої, конкурентоспроможної, інноваційної та європейсько орієнтованої моделі розвитку.

Бібліографічний список:

1. Закон України «Про публічно-приватне партнерство» № 4510-IX від 19.06.2025 (із змінами). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text>
2. PPP Reference Guide: What is a Public-Private Partnership. Public-Private Partnership Resource Center, World Bank Group. URL: <https://ppp.worldbank.org/ppp-reference-guide-test-page>
3. PPP Online Reference Guide: Risk Allocation. Public-Private Partnership Resource Center, World Bank Group. URL: https://ppp.worldbank.org/PPP_Online_Reference_Guide/Introduction
4. Public-Private Partnerships for Agribusiness Development: A Review of International Experiences. Food and Agriculture Organization (FAO), 2016. Food and Agriculture Organization (FAO) of the United Nations. URL: <https://www.fao.org/sustainable-food-value-chains/library/details/en/c/417048/>

5. Moreddu, C. Public-Private Partnerships for Agricultural Innovation: Lessons From Recent Experiences. 28 January 2016. No. 92, OECD Publishing, Paris. 56 p. OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers, OECD. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5jm55j9p9rmx-en>
6. How to do Public-Private-Producer Partnerships (4Ps) in Agricultural Value Chains: Sustainable inclusion of smallholders in agricultural value chains: How to Do Note: Public-Private-Producer Partnerships (4Ps) in Agricultural Value Chains. 15 March 2016. 36 p. IFAD. URL: <https://www.ifad.org/en/w/publications/how-to-do-public-private-producer-partnerships-4ps-in-agricultural-value-chains>
7. Public-Private Partnerships in the Veterinary Domain. World Organisation for Animal Health (WOAH). URL: <https://www.woah.org/en/what-we-offer/improving-veterinary-services/pvs-pathway/public-private-partnerships-in-the-veterinary-domain/>
8. OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains. Food and Agriculture Organization (FAO) of the United Nations. URL: <https://www.fao.org/markets-and-trade/areas-of-work/emerging-trends-challenges-and-opportunities/oecd-guidance/en>
9. FAO. Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests. Rome, Italy. 2012. 47 p. DOI: <https://doi.org/10.4060/i2801e>
10. The Ukraine Facility: Supporting Ukraine's recovery, reconstruction, and path towards EU accession. What is the Ukraine Facility? European Commission. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/ukraine-facility_en
11. Delivering Impact for Ukraine's Future: Recent News and Events. Ukraine Investment Framework (UIF). URL: <https://uif.eu/>
12. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released – Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). 25 February 2025. United Nations in Ukraine / World Bank / European Commission / Government of Ukraine. URL: <https://ukraine.un.org/en/289807-updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
13. Principles for Responsible Investment in Agriculture and Food Systems. March 31st, 2015. Food & Business Knowledge Platform (F&BKP) – Netherlands Food Partnership (NFP). URL: <https://knowledge4food.net/knowledge-portal-item/principles-for-responsible-investment-in-agriculture-and-food-systems-international-agreement-on-responsible-investment-in-agriculture-and-food-systems/>

References:

1. Закон України «Pro publichno-pryvatne partnerstvo» № 4510-IX vid 19.06.2025 (iz zminyamy). Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text>
2. PPP Reference Guide: What is a Public-Private Partnership. Public-Private Partnership Resource Center, World Bank Group. Available at: <https://ppp.worldbank.org/ppp-reference-guide-test-page>
3. PPP Online Reference Guide: Risk Allocation. Public-Private Partnership Resource Center, World Bank Group. Available at: https://ppp.worldbank.org/PPP_Online_Reference_Guide/Introduction
4. Public-Private Partnerships for Agribusiness Development: A Review of International Experiences. Food and Agriculture Organization (FAO), 2016. Food and Agriculture Organization (FAO) of the United Nations. Available at: <https://www.fao.org/sustainable-food-value-chains/library/details/en/c/417048/>
5. Moreddu, C. Public-Private Partnerships for Agricultural Innovation: Lessons From Recent Experiences. 28 January 2016. No. 92, OECD Publishing, Paris. 56 p. OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers, OECD. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5jm55j9p9rmx-en>
6. How to do Public-Private-Producer Partnerships (4Ps) in Agricultural Value Chains: Sustainable inclusion of smallholders in agricultural value chains: How to Do Note: Public-Private-Producer Partnerships (4Ps) in Agricultural Value Chains. 15 March 2016. 36 p. IFAD. Available at: <https://www.ifad.org/en/w/publications/how-to-do-public-private-producer-partnerships-4ps-in-agricultural-value-chains>
7. Public-Private Partnerships in the Veterinary Domain. World Organisation for Animal Health (WOAH). Available at: <https://www.woah.org/en/what-we-offer/improving-veterinary-services/pvs-pathway/public-private-partnerships-in-the-veterinary-domain/>
8. OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains. Food and Agriculture Organization (FAO) of the United Nations. Available at: <https://www.fao.org/markets-and-trade/areas-of-work/emerging-trends-challenges-and-opportunities/oecd-guidance/en>
9. FAO. Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests. Rome, Italy. 2012. 47 p. DOI: <https://doi.org/10.4060/i2801e>;
10. The Ukraine Facility: Supporting Ukraine's recovery, reconstruction, and path towards EU accession. What is the Ukraine Facility? European Commission. Available at: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/ukraine-facility_en
11. Delivering Impact for Ukraine's Future: Recent News and Events. Ukraine Investment Framework (UIF). Available at: <https://uif.eu/>
12. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released – Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). 25 February 2025. United Nations in Ukraine / World Bank / European Commission / Government of Ukraine. Available at: <https://ukraine.un.org/en/289807-updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>

13. Principles for Responsible Investment in Agriculture and Food Systems. March 31st, 2015. Food & Business Knowledge Platform (F&BKP) – Netherlands Food Partnership (NFP). Available at: <https://knowledge4food.net/knowledge-portal-item/principles-for-responsible-investment-in-agriculture-and-food-systems-international-agreement-on-responsible-investment-in-agriculture-and-food-systems/>

FEATURES OF THE APPLICATION OF THE PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP INSTRUMENT IN AGRICULTURE

Anna Rebryna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Marketing Department

State Non-Profit Enterprise

"State University "Kyiv Aviation Institute"

Mykola Kalinchyk

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Head of the Department of Development and Research

LLC "Scientific and Production Enterprise "VinMix-Soft"

Summary. The article examines the specific features of applying public-private partnership in agriculture as an instrument of investment, infrastructure and innovation development of the agri-food sector. It is substantiated that the agricultural sector has specific operating conditions determined by the seasonality of production, dependence on natural and climatic factors, high capital intensity, the need for modern logistics, access to finance, effective land resource management, compliance with food safety standards, and veterinary and phytosanitary control. It is determined that public-private partnership in agriculture is not limited to the implementation of infrastructure projects, but also covers the development of value chains, agricultural innovations, advisory services, digital platforms, financial mechanisms, environmental modernization, and support for small and medium-sized producers. The main models of agricultural partnership are examined, including concession models, management contracts, availability payments, innovation partnerships, the 4P model, financial partnership, and blended finance mechanisms. Particular attention is paid to the importance of PPP for Ukraine in the context of post-war recovery, the need to restore agricultural infrastructure, demine agricultural land, develop processing, irrigation, logistics, veterinary safety, and attract private capital. It is proved that the effectiveness of PPP depends on transparent partner selection, balanced risk allocation, protection of the public interest, participation of producers, institutional capacity of the state, and continuous monitoring of results.

Keywords: public-private partnership, agriculture, agri-food sector, agricultural infrastructure, investment, value chains, agricultural innovations, 4P model, blended finance, post-war recovery of Ukraine.

Дата надходження статті: 02.04.2026

Дата прийняття статті: 30.04.2026

Дата публікації статті: 25.06.2026